

Милан ЛИПОВАЦ¹, Лука ГЛУШАЦ²

¹ докторант на Факултету безбедности

² доцент на Факултету политичких наука

СНАГЕ ЗА БРЗО РЕАГОВАЊЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ – БОРБЕНЕ ГРУПЕ

Сажетак: У раду су представљени настанак и развој снага за брзо реаговање Европске уније, са посебним акцентом на анализи борбених група, као последњег решења у стварању снага које могу да обезбеде „тренутно“ присуство ЕУ у кризним жариштима. У светлу актуелних односа у самој Унији, али и ван ње, испитивана је перспектива борбених група ЕУ. На крају су скицирани предуслови искоришћавања пуног потенцијала ових војних формација.

Кључне речи: Европска унија, Заједничка безбедносна и одбрамбена политика, снаге за брзо реаговање, борбене групе ЕУ

УВОД

Подређени положај Европске уније у глобалном окружењу представио је почетком 1990-их, на веома илустративан начин, тадашњи министар спољних послова Белгије Марк Ејскенс (Mark Eyskens): „Европа је економски цин, политички патуљак и војни црв.“¹ Након скоро пола века проведених под безбедносним кишобраном НАТО-а и доминантним утицајем САД, државе окупљене у Европској унији схватиле су да уколико желе статус глобалног политичко-безбедносног актера, морају показати да ЕУ није само снажан економски играч, већ да своју позицију може подржати и „тврдом“, а не само „меком моћи“. Зато је у Европској унији до данас покренут низ иницијатива у смислу развијања респектабилних војних снага које могу деловати на глобалном нивоу, од којих је последња свакако концепт борбених група.

---

1 Whitney, C. (1991) Gulf Fighting Shatters Europeans' Fragile Unity, *The New York Times*, 25 January 1991, <http://www.nytimes.com/1991/01/25/world/war-in-the-gulf-europe-gulf-fighting-shatters-europeans-fragile-unity.html> (приступљено 11. 10. 2011).

ИНСТИТУЦИОНАЛНО-ПРАВНИ ОКВИР НАСТАНКА СНАГА ЗА БРЗО РЕАГОВАЊЕ ЕУ

Уговором из Амстердама² из 1997. године први пут су дефинисане одредбе Заједничке спољне и безбедносне политике (ЗСБП) Европске уније:

- заштита заједничких вредности, основних интереса, независности и интегритета Уније у складу са принципима Повеље Уједињених нација;
- јачање безбедности Уније на све начине;
- очување мира и јачање међународне безбедности, у складу са принципима Повеље Уједињених нација, принципима Завршног акта из Хелсинкија и циљевима Париске повеље, укључујући и мир и безбедност на спољним границама;
- промовисање међународне сарадње;
- развијање и консолидација демократије и владавине права, као и поштовање људских права и основних слобода.³

Историјски корак у правцу имплементације ЗСБП начињен је на самиту у Сен Малоу, када су тадашњи француски председник Жак Ширак и британски премијер Тони Блер потписали декларацију чији је један од закључака гласио да „ЕУ мора имати способности за аутономну акцију подржану кредибилном војном силом, средства да се она употреби и спремност да то уради како би одговорила на међународне кризе“.⁴ Ово је нарочито значајно јер Велика Британија након Другог светског рата своју безбедност чврсто везује за САД, па је на темељима овакве одлуке већ у јуну 1999. године одржан састанак Европског савета у Келну, на којем је усвојен и званични термин „Европска безбедносна и одбрамбена политика (ЕБОП)“.⁵

Самит у Келну је представљао преокрет у развоју ЗСБП, јер су се први пут „све државе чланице сложиле да је неопходно да ЕУ развије сопствене војне и одбрамбене капацитете“,⁶ а ангажовала би их у мисијама кризног менаџмента које би сама предводила, односно да мора бити спремна да аутономно делује, уз подршку кредибилних војних снага. Састанак у Келну значајан је и због чињенице да је иницирано преузимање надлежности Западноевропске

2 Пун назив овог уговора јесте: Уговор из Амстердама о изменама и допунама Уговора о Европској унији, Уговора о оснивању Европске заједнице и других сродних аката.

3 Amsterdam Treaty (1997) Council of The European Union, Part one, Article J.1, <http://www.europarl.europa.eu/topics/treaty/pdf/amst-en.pdf> (приступљено 11. 10. 2011).

4 Joint declaration on European defense (1998) Franco-British summit; Saint-Malo, paragraph 2, <http://www.atlanticcommunity.org/Saint-Malo%20Declaration%20Text.html> (приступљено 11. 10. 2011).

5 У раду ће даље бити коришћен термин „Заједничка безбедносна и одбрамбена политика“, како је ова политика преименована Лисабонским уговором. До овог реформског уговора користио се термин „Европска безбедносна и одбрамбена политика“.

6 ЦЦВО (2009) *Хронологија европских безбедносних иницијација*, стр. 13, <http://www.ccmr-bg.org/eubezbednost/pdf/Hronologija%20evropskih%20bezbednosnih%20integracija.pdf> (приступљено 11. 10. 2011).

уније (ЗЕУ). Прецизније, истакнуто је да је ЗЕУ испунила свој циљ у области безбедности и да ће Европска унија почети преузимање њене функције ради испуњења Петерзбершких задатака.⁷

Након Келна је одржан састанак у Хелсинкију, које је важан по томе што је донео усвајање Водећег циља 2003 (*Headline Goal Task Force*).⁸ Њиме је предвиђено да ЕУ до 2003. године постане способна да у року од 60 дана након избијања кризе на удаљености до четири хиљаде километара од Брисела пошаље до шездесет хиљада војника и да их тамо одржи најмање годину дана.⁹ У Финској је, том приликом, наглашено да ће се активно радити на развијању „способности за брзо реаговање“.¹⁰ Такође, на самиту ЕУ у Хелсинкију постигнут је договор о институционалним аранжманима којима би се обезбедила политичка контрола и стратешко усмерење за могуће мисије које би предводила ЕУ, успостављајући Политичко-безбедносни комитет, Војни комитет и Војни штаб.¹¹ Најзад, на Европском самиту у Ници децембра 2001. године усвојене су ове институционалне новине и створени предуслови за самостално учешће европских снага у остваривању Петерзбершких задатака ван оквира НАТО-а.

КА КОНЦЕПТУ БОРБЕНИХ ГРУПА

Амбициозно замишљен „Хелсиншки водећи циљ 2003“ био је тешко достижан. На путу његовог остваривања Европска унија се суочавала са више препрека. Проблем недостатка задовољавајућих ваздухопловних и морнаричких транспортних капацитета за превоз трупа и наоружања у кризна подручја био је изразито приметан.¹² Такође, квалитет европских командних, контролних, комуникацијских и обавештајних капацитета који би подржали

---

7 У оквиру Западноевропске уније као додатни гарант безбедности појединих чланица ЕУ (Белгија, Италија, Луксембург, Немачка, Велика Британија, Француска, Холандија, Шпанија, Португалија и Грчка) на састанку у хотелу „Петерзберг“, близу Бона, у јуну 1992. године усвојени су тзв. Петерзбершки задаци, у којима би се могле ангажовати одбрамбене снаге ових држава – то су: хуманитарни задаци и задаци спасавања; задаци очувања мира и борбени задаци у кризном менаџменту, укључујући и наметање мира. Петерзбершки задаци су на иницијативу Шведске и Финске унети у Амстердамски уговор у члану J.7. Western European Union (1992) The Petersberg Declaration, документ се у целости може наћи на адреси: <http://www.weu.int/documents/920619peten.pdf> (приступљено 11. 10. 2011).

Ступањем на снагу Лисабонског споразума надлежности Западноевропске уније прелазе на ЕУ. Уговор о ЗЕУ укинут је у марту 2010, а она у потпуности престаје са радом у јулу 2011.

8 У домаћој литератури може се наићи на различите преводе овог термина, као што су: водећи, главни или насловни циљ. У овом раду биће коришћен термин „водећи циљ“, јер се чини да на најбољи начин одсликава сврху овог документа.

9 Helsinki Headline Goal (1999) Council of The European Union, документ се у целости може наћи на адреси: www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Helsinki_Hheadline_Goal.pdf (приступљено 11. 10. 2011).

10 Овим је постављена основа за развијање борбених група Европске уније (*EU Battlegroups*).

11 Глигоријевић, С. (2007) Безбедносна сарадња ЕУ и НАТО, *Евроатлантска ревија*, бр. 6, стр. 7.

12 Тренутна ситуација је нешто боља, али је проблем великих транспортних авиона хронична брига и НАТО-а, а не само Европске уније.

операције управљања кризама није био на задовољавајућем нивоу. Зато је, између осталог, у децембру 2002. године постигнут договор на основу којег НАТО може своје поједине материјалне и људске ресурсе преусмерити на спровођење мировних мисија Европске уније. Овај споразум означен је као аранжман Берлин плус (Berlin Plus agreement),¹³ а створио је институционалну могућност за развијање „стратешког партнерства НАТО–ЕУ“.¹⁴

Међутим, овакав расплет је послао јасну поруку да је ЕУ у том тренутку далеко од амбициозно замишљених самосталних и респектабилних војних снага за спровођење Петерзбершких задатака ван оквира НАТО-а. Европска унија се, битно је додати, 2003. године налазила у, по многим, највећој кризи од оснивања,¹⁵ а како би се новонастала тензија делимично смањила, ЕУ се спремила за највеће проширење у историји.¹⁶ Тада је одлучено да се приступи писању Европске стратегије безбедности, која би поставила јасну слику безбедносне архитектуре у Европи и пружила процену безбедносних изазова, ризика и претњи. Овим документом Европска унија је, први пут од свог оснивања, на једном месту представила и дефинисала сопствену стратегију безбедности, чиме је начинила озбиљан корак у операционализацији безбедносне политике. У Стратегији је посебно наглашено да је неопходно издвајати више средстава за одбрану и делотворније их употребљавати како би се војске чланица ЕУ могле преобразити у флексибилније и покретљивије снаге које би биле способне да одговоре на нове (безбедносне) претње.¹⁷

Савет за опште послове и спољне односе ЕУ и Европски савет усвојили су 2004. године Водећи циљ 2010 (*Headline Goal 2010*) како би се испунили циљеви Европске стратегије безбедности. Њиме је ЕУ дефинисана као „глобални чинилац, спреман да подели одговорност за глобалну безбедност“.¹⁸ План је обавезао државе чланице да до 2010. године развију способност да реагују на кризе широм света, користећи још флексибилније и интероперабилније снаге. Постављен је задатак да ЕУ мора бити способна да донесе одлуку о покретању

13 Berlin Plus agreement (2002) NATO-EU; документ се у целости може наћи на адреси: http://www.nato.int/shape/news/2003/shape_eu/se030822a.htm (приступљено 11. 10. 2011).

14 Waugh, T. (2002) Berlin Plus agreement; p. 2, http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/berlinplus_/berlinplus_en.pdf (приступљено 11. 10. 2011).

15 Америчка инвазија на Ирак изазвала је велики потрес у ЕУ. Државе чланице су се дијаметрално разликовале у односу према америчкој војној операцији „Ирачка слобода“. Велика Британија, Италија, Шпанија, Пољска и Данска биле су део „коалиционих снага“ које су извршиле окупацију Ирака, док су се Француска и Немачка оштро супротставиле оваквом чину, тврдећи како „нема доказа да је Ирак развијао оружје за масовно уништење“.

16 Првог маја 2004. године чланице Европске уније постале су: Естонија, Кипар, Летонија, Литванија, Мађарска, Малта, Пољска, Словачка, Словенија и Чешка – укупно 10 држава.

17 A secure Europe in a better world – European Security Strategy (2003) European Union, p. 13; документ се у целости може наћи на адреси: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf> (приступљено 12. 10. 2011).

18 Headline Goal 2010 (2004) European Union, p. 1; документ се у целости може наћи на адреси: <http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/2010%20Headline%20Goal.pdf> (приступљено 12. 10. 2011).

операције у року од пет дана, а да њене снаге морају бити способне да ту одлуку спроведу у року од десет дана након доношења одлуке. Тиме је најављен концепт борбених група ЕУ и предвиђено је оснивање Европске одбрамбене агенције (ЕОА).¹⁹

БОРБЕНЕ ГРУПЕ – „СНАГЕ ЗА БРЗО РЕАГОВАЊЕ“ ЕУ

Као што је раније истакнуто, развој идеје о снагама за брзо реаговање ЕУ започет је 1999. године са првим водећим циљем, али је у пракси остварен тек формирањем борбених група, што се може видети у табели 1.

Инстанција/догађај	Месец одржавања	Значај
Европски савет (Хелсинки)	12. 1999.	Прво помињање елемената за брзо реаговање
Француско-британски самит (Le Touquet)	2. 2003.	Усвајање идеје о 5–10 дана за распоређивање
Операција Artemis	6. 2003.	Прва самостална војна мисија ЕУ (ДР Конго)
Француско-британски самит	11. 2004.	Указано на потребу за формацијом величине борбене групе
Британско-француско-немачки food-for-thought paper	2. 2004.	Представљање концепта борбене групе

¹⁹ Лисабонски уговор први пут укључује у Уговор о ЕУ и одредбе о ЕОА (формирана још 2004. године). Као задатке ове агенције Уговор прописује оцену војних способности држава чланица за извршење прописаних обавеза; рад на хармонизацији оперативних потреба и утврђивање ефикасних и компатибилних поступака набавке; предлагање мултилатералних пројеката за реализацију циљева постављених у складу са војним капацитетима и старање о усклађености програма које спроводе државе чланице, као и управљање програмима специфичне сарадње; пружање подршке истраживањима у области одбране, координације и планирање заједничке активности у тој области; допринос идентификацији и спровођењу корисних мера за јачање индустријске и технолошке базе у сектору одбране. Уговор, међутим, не прецизира како ће Агенција извршавати ове задатке, те остаје отворено питање како ће, на пример, она проценивати војне способности држава чланица, на основу којих ће критеријума то радити, те како ће бити сигурна у то да ће државе чланице испуњавати њене препоруке. Биће интересантно посматрати развој у овој области, с обзиром на осетљивост питања одбране. Томе треба додати и чињеницу да не постоји сагласност међу државама чланицама о самом карактеру приступа овим питањима: Агенција и неке чланице форсирају приступ заснован на способностима (*capability-based approach*), док постоје и оне које приступ заснивају на претњама (*threat-based approach*), што може да створи процене које нису међусобно компатибилне.

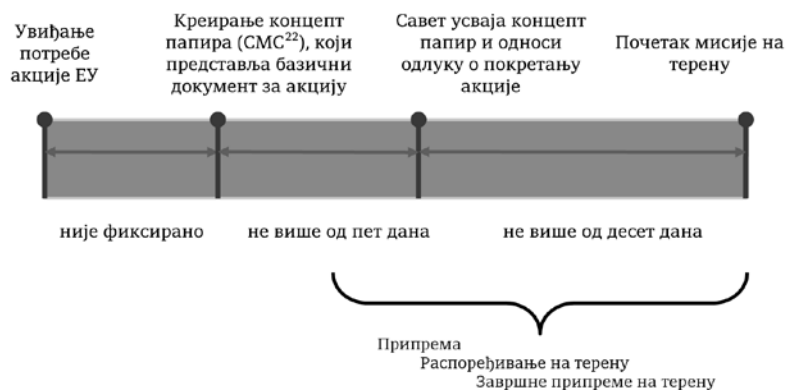
Према: Новичић, Ж. (2010) Новине у спољној и безбедносној политици ЕУ после Уговора из Лисабона, *Међународни проблеми*, бр. 3, стр. 397–417.

Више у: Mölling, С. (2010) ESDP after Lisbon: More coherent and capable?, *CSS Analyses in Security Policy*, Vol. 3, No. 28, pp. 2–3.

Савет за опште послове и спољне односе	3. 2004.	Поздравља идеју концепта БГ на нивоу ЕУ
Савет за опште послове и спољне односе	5. 2004.	Одоборен концепт борбених група
Војни комитет ЕУ	6. 2004.	Споразум о борбеним групама
Европски савет	6. 2004.	Прихватање водећег циља 2010
Конференција о привржености стварању војних капацитета	11. 2004.	Гаранције држава о формирању борбених група

Табела 1 – Развој идеје о борбеним групама

Борбена група је замишљена као најмања ефективна и уверљива војна сила, која може бити покренута у најкраћем временском року и у стању је да самостално изводи операције или да припреми веће операције.²⁰ Састоји се од 1.500 војника и може бити покренута од 5 до 10 дана након доношења одлуке Савета ЕУ. Мора бити одржива најмање 30 дана, а највише 120 дана.

Графикон 1 – Временски рокови за распоређивање борбених група

(Извор: EU Council Secrétariat: Factsheet - EU Battlegroups, November 2006)

Европска унија данас има на располагању 18 борбених група, а у стању је да пошаље две борбене групе истовремено на различите стране, што је био циљ постављен 2004. године.²¹ Борбене групе се могу оформити на више начина: од

²⁰ Ејдус, Ф., Савковић, М., Драгојловић, Н. (2010) *Ка борбеној групи Западни Балкан: Визија одбрамбене интеграције Србије у ЕУ 2010–2020*, Центар за цивилно–војне односе, Београд, стр. 17–18.

²¹ Видети шире у: Declaration on European Military Capabilities (2004) Military Capability Commitment Conference, Annex A; документ се у целисти може наћи на адреси:

стране једне државе чланице ЕУ, од стране једне водеће државе (*lead-nation*), којој се као допуна придружују друге државе или делују као мултинационалне коалиције више држава, где могу да учествују и државе нечланице ЕУ – било да су чланице НАТО-а или да су кандидати за придруживање Унији.²² Структура борбене групе, као и структура њених компоненти, зависе од одлука самих држава чланица.²³ Државе чланице нису задужене за оперативну команду борбених група, јер се она организује на нивоу ЕУ, али су у потпуности, заједно са својим партнерима, задужене за развијање снага на терену. Борбена група ЕУ обавља задатке који су пописани у члану 17.2 Уговора о ЕУ, познатије као Петерзбершке задатке и испуњава циљеве пописане у Европској стратегији безбедности.

У Петерзбершке задатке спадају: хуманитарни задаци и задаци спасавања, задаци очувања мира, као и борбени задаци у кризном менаџменту, укључујући и наметање мира.

Циљеве у Европској стратегији безбедности обухватају: здружене операције разоружавања, операције подршке трећим државама у борби против тероризма, и Операције подршке реформи сектора безбедности које су део шире институционалне изградње

У зависности од ситуације, мисије борбених група могу бити операције спајања, операције иницијалног и брзог уласка, као и самосталне операције.²⁴ Под операцијама спајања (*bridging operations*) подразумевају се операције у којима борбене групе треба да споје или оснаже снаге које се већ налазе на терену. Операције иницијалног и брзог уласка (*initial entry rapid response operations*) јесу оне у којима је борбена група претходница већим снагама. Коначно, самосталне операције (*stand-alone operations*) представљају операције ограниченог трајања и опсега, које борбена група може да изврши самостално. Иако не постоји географско ограничење које се односи на то где борбене групе могу бити послате, често се помиње удаљеност од 6.000 км од Брисела. Ову поделу треба узети с резервом, јер је могуће замислити сценарио који комбинује карактеристике различитих типова операција.

Како би у сваком тренутку имала групе спремне за реакцију, ЕУ је формирала листу (тзв. „ростер“) борбених група, који чине две дежурне борбене групе у периоду од шест месеци. Иако су пуну оперативну способност (*Full Operational Capability*) достигле још 2007. године, до овог тренутка Европска унија није употребила ниједну борбену групу.

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Declaration%20on%20EU%20Military%20Capabilities%20-%20May%202003.pdf> (приступљено 12. 10. 2011.)

22 Anderson, J. (2006) *Armed and Ready? The EU Battlegroup Concept and the Nordic Battlegroup*, SIEPS, Report No. 2, Stockholm, p. 21.

23 С обзиром на то да су у фокусу рада политички и безбедносни значај борбених група за спољно деловање ЕУ, овде неће бити анализирани техничке карактеристике и могућности борбених група.

24 Lindstrom, G. (2007) *Enter the EU Battlegroups, Chaliot Paper*, no. 97, EUISS, Paris, pp. 18–19.

RAISON D'ÊTRE БОРБЕНИХ ГРУПА

Стратегијом безбедности Европска унија се јасно определила да претње европској безбедности покуша да сузбије на њиховом извору, пре него што стигну до европске територије. Због измењених околности и нових претњи безбедности, „традиционални концепт самоодбране“ замењен је идејом да „прва линија одбране ЕУ“ од свих претњи буде у иностранству.²⁵ Оваква врста институционализације интервенционизма ЕУ у другим државама подразумева развијање снага за брзо реаговање, које ће бити способне да остваре овакве циљеве. На том трагу проистекла је идеја борбених група, као једног од механизма за обезбеђивање моментаног присуства европских снага на кризним жариштима ван граница Европске уније.

Иако су државе ЕУ битни политички актери у светској политици – на основу чињенице да су две државе сталне чланице Савета безбедности УН и да су углавном још две у сваком тренутку несталне чланице, да њене чланице доприносе са око 40% буџету Уједињених нација, те да су највећи даваоци економске и хуманитарне помоћи у свету – Европска унија се није исказала као кохерентан безбедносни актер на глобалном нивоу. Развој ЗБОП и борбене групе средстава су за остварење таквог циља. Тако посматрано, стварање борбених група ЕУ шаље двојаку поруку. Прва је упућена „спољашњем свету“, којем се поручује да је ЕУ спремна да подигне своје капацитете и улогу у кризном менаџменту, односно да је вољна и способна да се суочи с кризама далеко ван своје територије, пре свега у Африци, али и другде.²⁶ Друга порука, упућена „евроскептицима“, гласи да ЗБОП даје практичне резултате и да ЕУ крупним корацима напредује ка јачању својих капацитета за кризни менаџмент.

Рапидни развој борбених група, које су постале оперативне три године након сазревања идеје о оваквој формацији, показује коначну одлучност Европске уније да створи спремне, оперативне, интероперабилне и ефикасне снаге за брзо деловање. Као један од базичних разлога из којих ЕУ није успела да оствари свој водећи циљ 2003. наводила се неспособност великих земаља ЕУ да убеди тзв. мале државе да узму војно активније и финансијски захтевније учешће у безбедносним ангажманима у свету. Управо је то постигнуто концептом борбених група. Доказ тога је и чињеница да је у тренутној листи једна од две „дежурне“ групе тзв. „Балканска“ борбена група (позната и као HELBROC), коју чине Грчка, Бугарска, Румунија и Кипар. Такође, формирањем борбених група створен је практични предуслов за прелазак са територијалне одбране на међународни кризни менаџмент, за шта се ЕУ определила својом Стратегијом безбедности.

25 A secure Europe in a better world (2003), *op. cit.*, p. 7.

26 Прва самостална војна операција ЕУ ван Европе спроведена управо у Африци, у ДР Конгу, под називом „Artemis“.

Хавијер Солана, некадашњи високи представник ЕУ за заједничку спољну и безбедносну политику, говорио је о шест лекција које је научио за десет година постојања ЗБОП. Оне су уједно и принципи деловања који ће се поштовати и у годинама које су пред нама:

- У мисију се креће на темељу (политичког) консензуса.
- Водећу улогу у развоју војних капацитета имаће Европска одбрамбена агенција (European Defence Agency – EDA).
- Неопходно је разрадити такав приступ управљању кризама који ће објединити војне и цивилне инструменте.
- Операција ЗБОП не сме излазити из оквира постављеног политичком стратегијом, што значи из оквира Европске стратегије безбедности (ЕСБ).
- ЕУ и НАТО нису супарници, па је зато кључно развити флексибилан оквир за заједнички наступ.
- Треба се стално прилагођавати новим изазовима.²⁷

Међутим, како наглашава и сâм Солана, свакој војној акцији претходи политичка одлука, стога формирање оперативне формације у виду борбених група неће донети додатни квалитет Европској унији у глобалној утакмици, ако изостану политичка воља и консензус. Случај Либије је и више него илустративан. „Либијска криза“ је била прилика да ЕУ покаже међународној заједници како унапређена Заједничка спољна и безбедносна политика, проистекла из Лисабонског уговора, није мртво слово на папиру. Глобални политички актери, пре свега Сједињене Америчке Државе, с разлогом су очекивали да ће ЕУ адекватно одговорити на кризу у Медитерану, који се традиционално сматра једном од виталних европских интересних зона. Не треба посебно истицати да је адекватна реакција изостала. Још једном је показано да, ни поред свих институционалних аранжмана, ЕУ није јединствен политички ентитет, већ да је дубоко фрагментирана.²⁸

Случај Либије је показао да је НАТО и даље „први и прави избор“ за многе чланице ЕУ када треба војно интервенисати, па је јасно да је изостао „флексибилан оквир за заједнички наступ“, о којем је говорио Солана. Даље, евидентно је да се ЕУ није прилагодила новом изазову, иако је потенцијална операција у Либији била у потпуности компатибилна с Европском стратегијом безбедности. На крају, у овој краткој анализи Соланиних принципа деловања, ваља истаћи да се Европска одбрамбена агенција суочава с бројним изазови-

27 Solana, J. (2009) ESDP@10: What lessons for the future? Council of The European Union, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/discours/109453.pdf

28 Британија и Француска су преузеле водећу улогу у решавању Либијске кризе, обликујући и лобирајући за резолуцију СБ УН којом се одобрава војна интервенција у Либији, Немачка је остала неутрална, државе централне и источне Европе су се плашиле да интервенција у Либији смањити приливе из европских фондова, док је на све то висока представница ЕУ за безбедност и спољну политику, Кетрин Ештон, остала скрајнута у дискусијама око улоге ЕУ у решавању кризе.

ма у испуњавању својих задатака, те да је уређење поступка војних набавки једна од ретких ставки на листи успеха Агенције.

ЗАКЉУЧАК

Након више од деценије постојања заједничке безбедносне и одбрамбене политике стиче се утисак да Европска унија коначно има инструмент за брзу и ефикасну војну акцију у било којем делу света, чији је непостојање до сада дисквалификовало ЕУ као глобалног безбедносног актера. Неспорно је да се Европска унија суочава с бројним изазовима у креирању заједничке спољне и безбедносне политике, али да, опет, и врло активно ради на стварању механизма за њено имплементирање. Зато и на борбене групе треба гледати као на један од тих механизма, који не делује самостално, нити се може адекватно посматрати без разумевања ширег контекста.

Развијањем концепта борбених група Европска унија јесте направила квалитативни напредак, међутим, сложеност процеса доношења одлука у овој супранационалној организацији, те често супротстављени интереси држава чланица стоје као препрека пуном искоришћавању потенцијала ових формација. Зато ће и практична вредност ових војних формација зависити првенствено од политичке воље и консензуса држава чланица, што најбоље потврђује пример Либије.

ЛИТЕРАТУРА

- Anderson, J. (2006) *Armed and Ready? The EU Battlegroup Concept and the Nordic Battlegroup*, SIEPS, Report No. 2, Stockholm.
- Глигоријевић, С. (2007) Безбедносна сарадња ЕУ и НАТО, *Евроајлантска ревија*, бр. 6.
- Ејдус, Ф., Савковић, М. (2010) *Речник евројске безбедности*, Центар за цивилно-војне односе, Београд.
- Ејдус, Ф., Савковић, М., Драгојловић, Н. (2010) *Ка борбеној групи Западни Балкан: Визија одбрамбене интeграције Србије у ЕУ 2010–2020*, Центар за цивилно-војне односе, Београд.
- Lindstrom, G. (2007) Enter the EU Battlegroups, *Challiot Paper*, no. 97, EUISS, Paris.
- Mölling, C. (2010) ESDP after Lisbon: More coherent and capable?, *CSS Analyses in Security Policy*, Vol. 3, No. 28.
- Новичић, Ж. (2010) Новине у спољној и безбедносној политици ЕУ после Уговора из Лисабона, *Међународни проблеми*, бр. 3.
- Waugh, T. (2002) *Berlin Plus agreement*.
http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/berlinplus_/berlinplus_en.pdf (приступљено 11. 10. 2011).
- Whitney, C. (1991) Gulf Fighting Shatters Europeans' Fragile Unity, *The New York Times*, 25 January 1991.

ДОКУМЕНТИ:

- The Petersberg Declaration (1992) Western European Union.
- Amsterdam Treaty (1997) Council of The European Union.
- Joint declaration on European defence (1998) Franco-British summit; Saint-Malo.
- Helsinki Headline Goal (1999) Council of The European Union.
- Berlin Plus agreement (2002) NATO-EU.
- A Secure Europe in a Better World – European Security Strategy (2003) European Union.
- Headline Goal 2010 (2004) Council of the European Union.
- Declaration on European Military Capabilities (2004) Military Capability Commitment Conference.
- ЦЦВО (2009) *Хронологија евројских безбедносних интeграција*.

Milan LIPOVAC

Doctoral student, Faculty of Security Studies, Belgrade University

Luka GLUŠAC

Master student, Faculty of Political Sciences, Belgrade University

RAPID REACTION FORCE OF THE EUROPEAN UNION – BATTLEGROUPS

Abstract: This paper introduces the emergence and evolution of the EU's rapid reaction force, with special emphasis on the analysis of the Battlegroup concept as the latest solution in the process of creating the force that can provide an „instant“ EU presence in crisis areas. We examine the perspective of Battlegroups in the light of current relationships not only in the European Union itself, but also abroad. The preconditions for exploiting these military formations in the full capacity are outlined at the end of the paper.

Key words: European Union, Common Security and Defence Policy, Rapid Reaction Force, EU Battlegroups